

Vertigo

Četnost

- Závrat' a poruchy rovnováhy jsou velmi časté
- Více než 40% populace někdy pocítí závrat'
- U osob 75+let je to prakticky nejčastější příčina návštěvy lékaře

Patofyziologie

- Senzorické systémy: vestibulární aparát, zrak, propiocepce
- Patologická x fyziologické závrat'
  - Subjektivní pocit vertiga u kinetóz, nebo výškové závratě (fyziologické)
- Většina závratí má nevestibulární příčinu

Příčiny obecně

- Neurologické
- Interní
- Psychiatrické
- Věkem podmíněné
- ...

Systemy řízení

Zrak

- Opticko-kinetický nystamus, mechanismy zrakové fixace, systém sledovacích pohybů očních

Somatosenzorický systém

- Informace z páteře, periferních kloubů a svalů

Vestibulární aparát

- 3 polokruhové kanálky (na sebe kolmé) – úhlové zrychlení
- 2 makuly v utrikulu - lineární zrychlení (gravitace)
- Otolity – určení vertikality a prostorové navigace

Vestibulární aparát

- Udržení dynamické zrakové ostrosti
  - Vestibulo-okulární reflex
- Udržení stability vzpřímeného stoje a rovnováhy při chůzi
  - Vestibulo-spinální reflex

Vyšetření

Patologická x fyziologická závrať (viz výše)

Vestibulární nebo nevestibulární léze

- Anemie, hypoperfuze, posturální hypotenze, arytmie, hypoglykémie, hypothyreóza,...

Periferní x centrální vestibulární léze

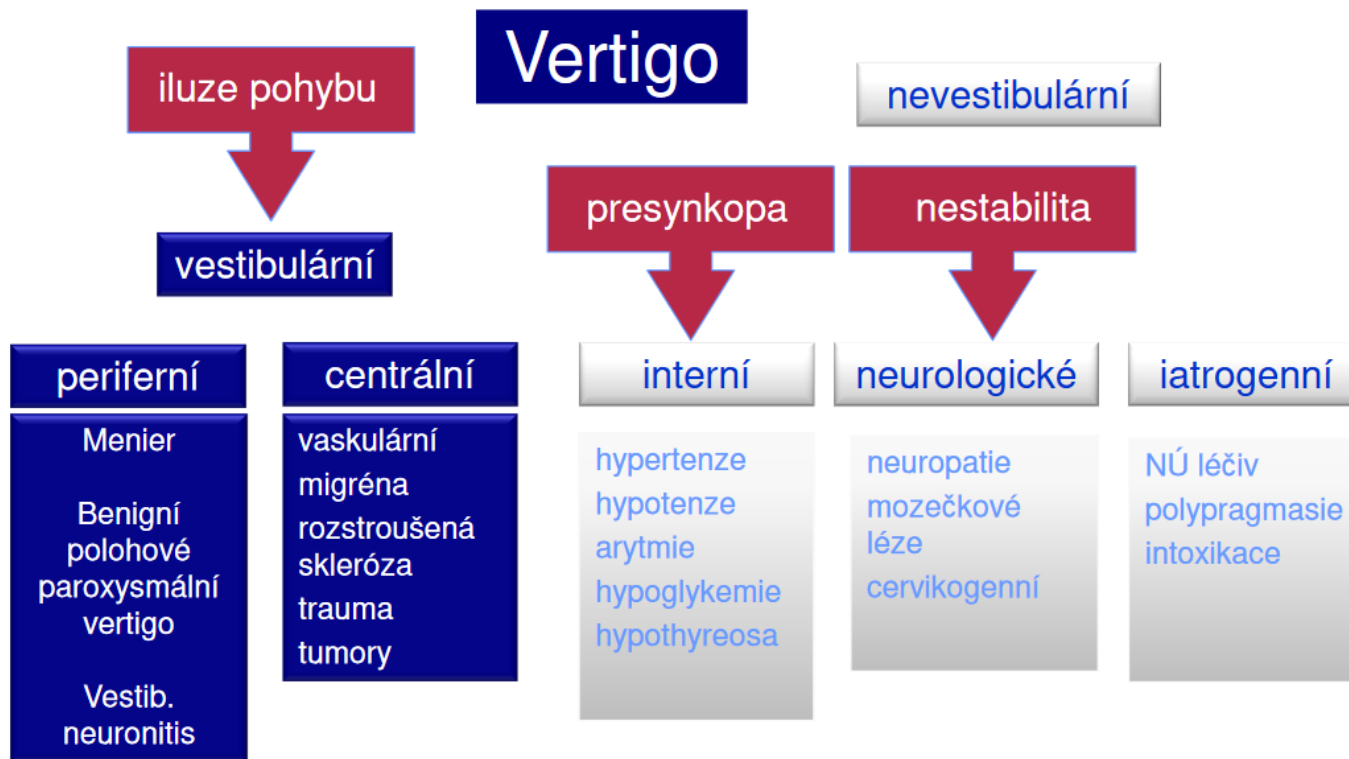
Psychogenní projevy

- Deprese, panická ataka, úzkost

Vedlejší účinek léků

- Antihypertenziva, psychofarmaka, antiepileptika,...

Diagnostika – charakter potíží

Anamnéza

- Závrat' je subjektivní nepříjemný pocit
- Pocit rotací (jako na kolotoči)
  - většinou vestibulární aparát
- Presynkopální potíže
  - Většinou kardiovaskulární příčina (hypotenze, arytmie)
- Posturální nestabilita, nejistota chůze
  - Nejčastěji neuropatie nebo zrakově podmíněné

Anamnéza

- Oscilopsie
  - Vjem rozpohybovaného obrazu
- Nespecifické
  - Pacient nedokáže pořádně popsat
- Začátek závratě
  - Akutní x pozvolný

Anamnéza

- Provokační faktory
  - Pohyb hlavy, poloha hlavy, konkrétní situace (jízda na eskalátoru)
- Vývoj příznaků
  - Konstantní x kolísavý x progresivní
- Doprovodné příznaky
  - Hypakuze - tinitus Meniérova choroba
  - Teplota, dehydratace, hypotenze, dušnost, bolesti na hrudi,... - interní příčiny
  - Neurologické deficit - CMP

Anamnéza - časový průběh závratí

- Vteřiny, minuty:
  - Benigní paroxysmální polohové vertigo, vestibulární paroxysmie
- Hodiny:
  - Meniérova choroba, vestibulární migréna, tranzitorní ischemická ataka
- Dny:
  - Vestibulární neuronitida, cévní mozková příhoda
- Týdny a progredující:
  - Vestibulární schwannom, autoimunitní onemocnění

Vyšetření

Vyšetření dynamické zrakové ostrosti, zhodnocení postavení očí v orbitě – sakadické oční pohyby, plynulé sledovací pohyby očí, optokinetický test, charakter nystagmu, Head Impulse Test, vyšetření otolytického systému, vyšetření sluchu VII. a V. Mozkového nervu, vyšetření stoje a chůze, polohové vertigo (Dix-Hallpikeův manévr) – benigní paroxysmální polohové vertigo

- Neurologické testy, neurologické příčiny...

Neurologické příčiny

- Léze zadních míšních provazců
  - CMP – ischemie/ krvácení
  - TIA
  - nádor
- Poškození mostomozečkového koutu při neurinomu akutiku
- Roztrošená skleróza
- Epileptické záchvaty
  - Aura charakteru záchvatu
- Reflektorické potíže z C páteře (blokády, pseudoradikulární syndrom)

ORL příčiny

- Meniérova choroba
  - onemocnění vnitřního ucha vznikající na podkladě dysfunkce endolymfatického saku
  - Paroxysmální vertigo, tinnitus, hypakuze
  - Léčba: dieta (omezit alkohol, kofein, sůl), Betahistin
- Kinetózy
- Vestibulární neuritida
- Benigní paroxysmální polohové vertigo
- Ototoxické látky (alkohol, salicyláty, toluen, aminoglykosidy – ATB, některé kovy – olovo, rtuť)

Oftalmologické příčiny

- Retrakční vady (korekce vady)
- Alkohol, kraniotrauma, únava, šilhavost
- Porucha okohybných svalů
- Akutní záchvat glaukomu

Psychogenní

- Velmi časté
- Psychiatrické a psychologické obtíže
- Podíl léků (psychiatrických)

Interní příčina 1

- Snížený minutový srdeční objem
  - při poruchách srdečního rytmu, srdeční nedostatečnosti, ICHS, kardiomyopatiích, mechanické překážce v krevním oběhu, například aortální stenóze, ztrátě cirkulujícího objemu, při průjmu nebo při krvácení
- Hypertenze nebo hypotenze
  - například při ortostatické dysregulaci

Interní příčina 2

- Porucha prokrvení mozku
  - dehydratace, zvýšená krevní viskozita (s poruchou mikrocirkulace), hypoxémie (například důsledkem syndromu hyperventilace), anémie
- Poruchy metabolismu
  - hypoglykemický nebo hyperglykemický prekomatózní stav, při thyreotoxické krizi, při uremii
- Infekce
  - chřipkovitá onemocnění, spála, zarděnky, spalničky, příušnice, horečnaté infekce

Interní příčina 3

- ABC...
  - Vědomí, oběh, ventilace, krevní plyny, EKG
- Terapie
  - Dle etiologie

Interní příčina

- Pozor na:
  - Geriatrickou populaci (vertigo jako příznak interní choroby)
  - Hyponatremie
  - Hypoglykémie
  - Dehydratace
  - Infekce
  - Anemie (ztrátová, jiná etiologie)

Bezvědomí

Bezvědomí

Nervová soustava

- Bazální anatomie
  - Dělení, prokrvení, mícha x hlavové nervy, centrální x periferní
  - Neuron, glie, obaly mozku (pia, arachnoidea, dura)
- Výživa + oxygenace mozku
- Sympatikus x parasympatikus

Poruchy vědomí

Vědomí je stav, kdy je člověk schopen správně vnímat sebe i své okolí a správně reagovat na podněty vnějšího i vnitřního prostředí.

Vědomí nemá vlastní mozkové centrum, je zajišťováno nepřetržitou interakcí mezi neurony mozkových hemisfér a aktivačním systémem retikulární formace (v oblasti horního kmene a thalamu)

Typy vědomí

Vigilita:

- Bdělost: určuje stupeň schopnosti reagovat na prostředí, během dne kolísá, dvěma extrémními fyziologickými stavy různé vigility jsou spánek a bdění

Lucidita:

- Jasnost: popisuje hloubku a obsah bdělého stavu a je závislá na bdělosti

Poruchy vědomí

Poruchy kvalitativní:

- nepostihují úroveň bdělosti, ale obsah vědomí (luciditu), projevují se poruchou orientace, myšlení a jednání

Poruchy kvantitativní:

- postihují bdělost (vigilitu), představují snížení bdělého stavu různého stupně, od lehkého psychomotorického útlumu a ospalosti až po hluboké bezvědomí

Kvalitativní poruchy vědomí 1

Delirium:

- Tato porucha vědomí je charakterizována akutní změnou psychického stavu a poruchou pozornosti. Nemocní nejsou schopni udržet pozornost k vnějším podmínkám, jsou zmatení, je porucha spánkového cyklu, mohou být halucinace, nejčastěji zrakové.

Amentní stav:

- typická je porucha paměti a dezorientace, psychomotorický neklid nebo halucinace, dochází k poruše chování, vnímání, nálady a myšlení, střídá se stav útlumu a vzrušení

Obnubilace (mráкотný stav):

- porucha vědomí, pro kterou je charakteristický náhlý začátek a konec a úplná amnézie na tuto epizodu, příčina: nejčastěji hypoglykemický stav

Kvalitativní poruchy vědomí 2

Mdloba:

- krátkodobá ztráta vědomí v důsledku mozkové hypoxie

Agonie:

- nejčastější porucha vědomí v období umírání

Delirantní stavy:

- jsou časté zejména ve vyšším věku, kdy v důsledku různé zátěže dojde k dekompenzaci mozkové perfúze a k mozkové hypoxii

Kvantitativní poruchy vědomí 1

Somnolence:

- charakteristické jsou příznaky spavosti, kdy je však postižený probuditelný - nemluví spontánně, má zpomalené reakce na otázky a reaguje pouze na algický (bolestivý) podnět

Sopor:

- nereaguje na otázky, probuditelný je pouze na silný algický podnět

Kóma:

- jedná se o nejtěžší poruchu vědomí, oči mírně otevřené a budí dojem pozorování okolí, není zde žádná reakce na zvuky, nejsou spontánní pohyby, nemluví.
- Rozlišují se tři druhy kómatu:
  - povrchové - jsou snižené obranné reakce, je zachována fotoreakce (reakce na světlo)
  - hluboké - zcela chybí obranné reakce na silné algické podněty
  - vigilní - neřešitelný stav, kdy dojde k těžkému poškození mozkové tkáně

Kvantitativní poruchy vědomí 2

Mozková smrt:

- stav charakterizovaný úplnou ztrátou všech mozkových funkcí, zástavou spontánního dýchání, nereagujícími zornicemi, chybí reakce na bolest

Locked - in syndrom:

- je to důsledek CMP při okluzi a. basilaris, nemocný je bdělý, postižena hybnost

Apalický syndrom neboli vegetativní stav:

- je zvláštním typem poruchy vědomí, jedná se o těžké postižení kůry, při zachované funkci mozkového kmene, jsou zachované kmenové reflexy včetně spontánního dýchání a srdeční akce, není schopen komunikace, není schopen žvýkat ani polykat, tento stav přetrvává určitou dobu, příčinou je mozková hypoxie

Příčiny poruchy vědomí 1

Neurogenní:

- poškození mozku a hlavy (autonehody, pády z kola, z výšky), záněty mozkových plen (encephalitis, meningitis), krvácení do mozku, cévní mozkové příhody, křeče, epilepsie

Psychogenní (duševní poruchy):

- Hysterie

Exogenní (zevní příčiny):

- otravy (alkohol, drogy, léky, některé houby, oxid uhelnatý)

Endogenní a metabolická:

- cukrovka, nemoc jater, slinivky, ledvin, štítné žlázy

Příčiny poruchy vědomí 2

Kardiovaskulární (onemocnění srdce a cév):

- infarkt, zástava srdce, poruchy rytmu

Respirační:

- vdechnutí cizího tělesa, plicní onemocnění (chronická obstrukční plicní nemoc, astma, dušení)

Poruchy vodní, minerálové a tepelné:

- minerálový rozvrat, dehydratace

Příznaky

Člověk bezvládně leží, může mít křeče - zástava oběhu, ochablé svalstvo a v důsledku toho zapadlý jazyk, čím dochází k dušení, nereaguje na oslovení, zatřesení ani na bolestivé podněty

První pomoc

1. základní životní funkce (ABC,... cizí tělesa, jazyk...)
2. pokud netřeba resuscitace - další vyšetření postiženého
3. není-li úraz páteře, pak stabilizovaná poloha a monitorace dech, puls
4. nic per os, hledat léky, průkaz diabetika, lékařskou zpráva
5. transport RZP

Diagnostika

- odběr krve a moči (zjistí se přítomnost návykových látek) stanovit hladinu okysličení, krevního cukru
- EKG, CT, EEG
- anamnéza
- fyzikální vyšetření
- neurologické vyšetření
- pomocí Glasgow Coma Scale a Ramsey stanovíme hloubku poruchy vědomí

Vyšetření pacienta v bezvědomí 1

- Dýchání:
  - frekvence, hloubka, doplnit o analýzu krevních plynů
- Oběh:
  - TK, puls, arytmie, periferní plnění
- Celkové vyšetření:
  - barvy kůže, známky poranění, vpichů, krvácení z těl. otvorů, hematomy, teplota
- Neurologické vyšetření:
  - hluboké koma je od postižení středního mozku níže. Pátráme po známkách poškození kmene mozku, po ložiskové symptomatologii a maskovaných známkách křečové aktivity

Vyšetření pacienta v bezvědomí 2

- Reakce zornic:
  - asymetrická mydriaza bez reakce na osvit - velká, většinou stejnostranná expanze s tlakem na horní kmen a n.oculomotorius, často druhostranná hemiplegie
- Korneální reflex:
  - absence při lézi kmene
- Okulocefalický reflex:
  - chybí při lézi kmene

Konjugované bloudivé pohyby bulbů všemi směry se zachovanou fotoreakcí prakticky vylučují primární poškození kmene !!

- Dekortikační postavení:
  - flexe HK, extense DK, značí postižení kortikospinální dráhy, ale nemá topický význam
- Decerebrační postavení:
  - extenční na HK i DK s addukcí a vnitřní rotací končetin znamená obvykle těžkou lézi kmene a mezencefala.

Vyšetření pacienta v bezvědomí 3

Rohovkový reflex neboli korneální reflex:

- je samovolné sevření víček při podráždění rohovky mechanickým nebo jiným podnětem. Při neurologickém vyšetření se testuje tento reflex tak, že se chomáčkem vaty podráždí rohovka a při správné funkci nervové soustavy dojde k sevření víček obou očí

Okulocefalické reflexy:

- v bezvědomí otáčíme pacientovi hlavou (jen, když není poraněna páteř!) a pokud je intaktní kmen, tak bezvědomý fixuje pohled v jedné poloze

GSC

Otevření očí	Slovní odpověď	Motorická odpověď
1 – bez reakce	1 – bez reakce	1 – bez reakce
2 – na bolestivý podnět	2 – nesrozumitelné zvuky	2 – necílená extenze (napřimění) končetiny (decerebrační rigidita)
3 – na slovní podnět	3 – jednotlivá nesouvisející slova	3 – necílená flexe (ohnutí) končetiny (dekortikální rigidita)
4 – spontánní	4 – zmatená	4 – úniková reakce (pohyb směřuje od podnětu)
	5 – normální	5 – lokalizace podnětu (pohyb směřuje k podnětu)
		6 – cílený pohyb podle instrukcí

Interpretace:

Stupeň vědomí se interpretuje jako součet dílčích testů:

15: plné vědomí

14-13: lehká porucha vědomí

12-9: středně těžká porucha vědomí (již kritický stav pro mozek)

8-3: závažná porucha vědomí (areflektorické koma)

Hodnocení vědomí s analgosedací RAMSEY

1. agitovaný
2. klidný
3. reakce pouze na výzvu
4. reakce na poklep nebo hlasitý zvuk
5. nevýrazná reakce na podnět
6. žádná reakce

Bezvědomí

Možných příčinou bezvědomí může být milion a jedna

Jedná se o jednu z nejhorších diagnóz pro lékaře prvního kontaktu x vypracované postupy ABC...
jak postupovat